

A fenntarthatóság új szempontjai: a nem pénzügyi jelentések európai gyakorlatának elemzése

Boros, Anita

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

boros.anita@uni-mate.hu

Lentner, Csaba

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

lentner.csaba@gmail.com

Nagy, Vitéz

Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem

vitez.nagy@uni-corvinus.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

A környezeti (E), szociális (S) és kormányzati (G) kritériumoknak való megfelelésről a vállalatoknak az ún. nem pénzügyi információkra vonatkozó közzétételek szabályrendszere (keretrendszer) szerint kell beszámolniuk. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy milyen jellemzői vannak az ESG-jelentéseknek, azok tükrözik-e az egyes piaci szereplők fenntarthatósági tevékenységét, és melyek a kérdéskör legkurrensebb problémái. Kutatásaink során arra a megállapításra jutottunk, hogy számos egymással párhuzamosan létező – eltérő adatok közzétételét előíró – kötelező és önkéntes közzétételi előírás van, amelyek ezért csak részlegesen alkalmasak a vállalkozások fenntarthatósági tevékenységének az összehasonlítására. A vállalati jelentések egy része emellett csak alapvető szinten foglalkozik az ESG-kérdésekkel, és csak kisebb hányaduk számol be konkrét intézkedésekről és elért eredményekről. Éppen ezért megfogalmaztuk azokat a javaslatokat is, amelyek a vállalatok ESG-mutatók alapján történő összemérhetőségét támogatják.

KULCSSZAVAK: nem pénzügyi jelentés, fenntarthatósági jelentések, NFRD, ESG, ESG-szemlélet

JEL-KÓDOK: F64, F65, G11, G15, G2, G3, K20, K32, O16,

DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_2_2

A KUTATÁS ÚJSZERŰSÉGE, CÉLJA ÉS MÓDSZERE

Kutatásunk legfrissebb szabályozási háttere, hogy 2021. április 21-én az Európai Bizottság elfogadta a fenntartható finanszírozás csomagot, melynek része a CSRD-javaslat¹. Ez megreformálja és nagyban kibővíti a közzétételi kötelezettségek körét a korábbi NFRD²-hez képest. Ennek köszönhetően 2023-tól több mint 50 000³ európai vállalatnak lesz kötelező az ESG-vel kapcsolatos kérdésekről jelentést közzétenni. Magyar vonatkozás, hogy a Budapesti Értéktőzsde Zrt. és a Magyar Nemzeti Bank is ajánlást tett közzé, melyben javaslatokat fogalmaznak meg az ESG-megfelelésre vonatkozó egyes szakmaspecifikus kérdéseket illetően, így tanulmányunk jól szolgálhatja a felkészülést e kihívásra. A zöldpénzügyi átállás összetett feladat, hiszen a vállalatok mindennapi tevékenységében rejlő környezeti, társadalmi és vállalatvezetési szempontokra egyaránt ki kell terjednie. A klímaváltozás, a lineáris gazdaságról a körkörös gazdaságra való átállás, a jelenlegi – átmeneti – növekedési szempontok egyre inkább azt követelik meg a befektetők, a szabályozók, a vállalatvezetők és a munkavállalók részéről, hogy a vállalatok az említett fenntarthatósági szempontokra is reflektáljanak. A fenntartható vállalatműködés nemcsak a pénzügyi, hanem a természeti és a társadalmi tőkének is jó gondozója kell, hogy legyen, és ehhez biztosítania kell a vállalati feltételeket. A kutatásunk azt célozza, hogy ennek az új szegmensnek tekinthető szakterületnek az előzményeit, aktuális szabályozását áttekintse, és a rendelkezésre álló adatok alapján elemzést, ajánlásokat fogalmazzon meg.

Ahogy az cikkünkben később bemutatjuk, az ESG-információkra vonatkozó közzétételi keretrendszerek igen összetett képet alkotnak. A közzétételi szabályozók fragmentáltsága és bonyolultsága kihívást jelent mind a befektetők, mind a vállalatok számára. Gyak-

ran maguk az ESG-jelentések is igen heterogén képet mutatnak. A keretrendszereknek való megfelelés gyakorta önkéntes, a vállalatok által közölt adatok eltérőek, és a jelenlegi közzétételi keretek nem teszik lehetővé a vállalatok ESG-teljesítményének a tényleges összehasonlítását. Ezek bemutatása érdekében cikkünkben elemezzük az uniós közzétételi szabályozók – elsődlegesen a már említett NFRD – hatályosulását. Ezzel összefüggésben részletesen megvizsgáljuk, hogy az egyes tagállamok milyen implementációs megoldásokat alkalmaztak az egyes kulcskérdések vonatkozásában, és azoknak uniós piaci szinten milyen eredményei mutathatók ki. Az elemzések tapasztalataiból kiindulva megfogalmazzuk az ESG-teljesítmény tényleges mérését és összehasonlíthatóságát akadályozó tényezőket, és ajánlást teszünk ezek feloldására.

Kutatásunkat megalapozandó 16 db magyar (2018–2020), és további 27 db nemzetközi (szintén 2018–2020) fenntarthatósági jelentést vizsgáltunk meg. A szabályozások áttekintését követően, tekintettel a fenntarthatósági jelentések nem szigorúan kötött formájára (mind hazai, akár nemzetközi viszonylatban), ezen jelentések szintetizálását tűztük ki célul. Ennek keretében megkíséreltük az eltérő formátumú, de egységes adattartamú információkat kigyűjteni és összehasonlítani, hogy ebből a cikkünkben levezetett következtetéseket és ajánlásokat fogalmazzunk meg.

A NEM PÉNZÜGYI JELENTÉSEK SZAKIRODALMI VETÜLETEI

A vállalati fenntarthatóság és fenntarthatósági alapelveknek megfelelő működés egyre inkább üzleti érdeké és értéké válik, hiszen az erőforrások szűkössége óvatosságra inti a gazdasági szereplőket. Ez mind belső működésükben, mind tevékenységük eredményeiben jelentkezik, ami egyúttal azt is jelenti, hogy a vállalati

célrendszerüket alá kell rendelniük a fenntarthatósági kritériumoknak.

A vállalati fenntarthatóság kezelése országokként eltérő, ezt nagymértékben befolyásolja a gazdasági fejlettség, a jogi és politikai berendezkedés, a szabályozás jellege, a társadalmi és kulturális fejlettség és nem utolsósorban az adott vállalat saját pénzügyi és működési teljesítménye (Cai et al., 2016; Liang & Renneboog, 2017). 2017-ben *Bové et al.* rámutattak arra is, hogy folyamatosan növekszik a vállalatokkal szembeni társadalmi elvárás a fenntarthatósági cselekvés terén. Ez az ENSZ 2015-ben elfogadott fenntartható fejlődési céljaival tovább fokozódott (Bansal, 2005; *Bové et al.*, 2017). Ezt követően a szakirodalmi források sorra számolnak be arról, hogy a vállalatok számára alapvető követelményként fogalmazódik meg a környezeti, a társadalmi és a gazdasági fenntarthatósági kérdések vállalati üzletpolitikába való integrálásának igénye (Sarkis, 2001; Savitz & Weber, 2006; Ageron et al., 2012; Azadegan et al., 2018; Chabowski et al., 2011; Hoejmose et al., 2012).

A vállalati fenntarthatóságról számos szerző jó néhány aspektusból foglalkozott. *Roberto Farias et al.* egy 2019-es kutatás során (Toledo et al., 2019) több mint hétezer EndNote® szoftverre feltöltött cikket vizsgált, meghatározva a fenntarthatósággal kapcsolatos legfontosabb tárgyszavakat, kutatói klasztereket és a leginkább idézett szakfolyóiratok listáját is. A kutatásaik megállapították, hogy a fenntarthatósági kérdések a kurrens szakirodalmi kutatások egyik fontos fókuszpontját képezik. A vállalati gyakorlatról írók ugyanakkor úgy vélik, még számos gazdasági társaság csak utal a fenntartható fejlődési célokra, és meglehetősen alacsony a ténylegesen is intézkedők köre. A Governance & Accountability Institute 2018-ban arról számolt be, hogy az S&P 500-as cégek 86 százaléka tett közzé fenntarthatósági vagy vállalati

tefelelősségvállalási jelentést, míg 2011-ben ez az arány alig 20 százalék volt.⁴ A szakirodalomban mind elméleti, mind empirikus szempontból az egyik legfontosabb kérdés, hogy miként lehet a vállalatoknak és egyes iparágaknak a fenntartható fejlesztési célok teljesítése érdekében tett intézkedéseit valamilyen mennyiségi mérőszámmal meghatározni (Arayssi & Jizi, 2019). Ezzel kapcsolatban jó néhány módszertan elterjedt, ilyenek például az ökológiai lábnyom-megközelítések (Harangozó et al., 2016).⁵ A fenntartható teljesítmény mérésére a szakirodalom főként az ESG-nek nevezett környezeti, társadalmi és irányítási pontszámok használatát támogatja, amelyek elsődlegesen a nem pénzügyi jellegű teljesítményt értékelik (Halbritter & Dorfleitner, 2015; Eccles et al., 2014). A szakirodalom követői az ESG különböző vetületeivel foglalkoznak: egyesek a három komponens valamelyikét elemzik (Aggarwal & Dow, 2011; Del Bosco & Misani, 2016; Primecz et al., 2019; Berlinger et al. 2019), és csak kevesen – pl. *Siew et al.* – foglalkoznak a három ESG-tényező mindegyikével, valamint azok egymásra gyakorolt hatásával (Siew et al., 2016). Szintén kevés olyan szakirodalmi forrás található, amely nemzetközi kitekin-téssel vizsgálja az ESG nyilvánosságra hozatalának kérdését. Az ún. nem pénzügyi jellegű, hanem fenntarthatósági, ESG-szempon-tú közzétételeket számos minősítő szervezet (pl. a Bloomberg, a Morningstar Sustainalytics, az MSCI, az S&P, a Carbon Disclosure Project, a SAM Corporate Sustainability Assessment) vizsgálja, és különböző szempontok alapján minősíti a vállalatokat és országokat.

A Covid-járvány idején több kutató foglalkozott azzal a kérdéssel is, hogy ezek az ESG-minősítések vajon segítenek-e kvázi „részvényvakcinaként” a válsághelyzetet átvészelni kényszerülő vállalatoknak. A társadalmi felelősségvállaláson alapuló elmélet képviselői szerint ez segíthet a vállalati bizalmi

deficit mérséklésében (Demers, 2021), míg az ún. ügynökéletet képviselői inkább ennek az ellenkezőjét feltételezik (Lys et al., 2015), ugyanakkor egyes kutatók szerint e mutatók inkább a vállalati válságellenálló képesség előzetes jelzőrendszereként fungálhatnak (Dudás & Naffa, 2021).

AZ ESG-JELENTÉSEK EURÓPAI SZABÁLYOZÓI KERETRENSZERE

Az ESG-szemlélet integrációja egy nagyon lényeges és összetett folyamat egy vállalat életében. Egyes elemeinek az információkban, adatokban való visszatükröződése jelentős mértékben meghatározhatja különösen az adott vállalat társadalmi megítélését, reputációját, a fogyasztói kihívásokat, a vállalati és a befektetői kultúrát, de akár a piaci versenyképességet is. A fogyasztók és a befektetők megnyerése érdekében a vállalatok számos stratégiát követnek (Domokos, 2019/a) a hagyományos marketingeszközöktől egészen az önkéntes jelentések közzétételéig. Ezekhez a nemzetközi szintű keretrendszerekhez az uniós szabályoknak is igazodniuk kellett, így az elmúlt néhány évben az Unió szintjén is kimunkálták az ESG-közzétételre vonatkozó szabályok rendszerét. Az alábbiakban nagyon röviden összefoglaljuk, hogy milyen szabályozási instrumentumokat fogadtak már el, és milyen továbbiak várhatók:

a A nem pénzügyi információk közzétételéről szóló irányelv (Non-Financial Reporting Directive, a továbbiakban: NFRD) a tőzsdén jegyzett nagyvállalatokra, a bankokra és a biztosítókra vonatkozóan határoz meg általános szabályokat, vagyis nem ír elő speciális szabályokat a bankok számára. Az irányelv értelmében a vállalkozásoknak – így a bankoknak is – közzé kellett tenniük a környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a megvesztegetés

és a korrupció kérdéseire vonatkozó információkat a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben, azonban az uniós klímapolitikai célok eléréséhez ennél erőteljesebb fenntarthatósági intézkedések váltak szükségessé.

b Az Európai Bizottság 2018 tavaszán közzétette „A fenntartható növekedés finanszírozása” címet viselő akciótervét, amelyben három fő célhoz – a tőkeáramlások fenntartható beruházások felé való átirányítása a fenntartható és inkluzív növekedés elérése érdekében; az éghajlatváltozásból, az erőforrások kimerüléséből, a környezetkárosodásból és a szociális problémákból eredő pénzügyi kockázatok kezelése; valamint az átláthatóság és a hosszú távú szemléletmód előmozdítása a pénzügyi és gazdasági tevékenységben – rendeltlen tíz beavatkozási pontot jelölt meg a Bizottság.

c A Bizottság 2019 nyarán egy nem kötelező érvényű iránymutatást tett közzé arról, hogy milyen elvek mentén kell összeállítani a nem pénzügyi jelentés éghajlattal kapcsolatos részeit. A Bizottság iránymutatása – a lényegesség elvét hangsúlyozva – a nem pénzügyi információk közzétételéről szóló irányelvben felsorolt öt beszámolási terület mindegyike tekintetében részletes javaslatot fogalmazott meg az éghajlattal kapcsolatos információk közzétételére.

d 2020 novemberében a Bizottság illetékes főigazgatósága egy tanulmányt tett közzé a nem pénzügyi jelentéstételi irányelv hatásairól, amelyben megállapította, hogy körülbelül kétezer vállalat tartozik az NFRD hatálya alá, és legalább még tízezer olyan társaság van, amelyek kötelesek nem pénzügyi kimutatásokat készíteni a számviteli irányelv és az NFRD nemzeti jogszabályokba való szélesebb körű átültetése alapján. Emellett a kapcsolódó kutatás további kilencezer olyan vállalatot talált az Unióban, amelyek önkéntesen tesznek jelentést jogi kötelezettség nélkül.⁶

e A pénzügyi szolgáltatási ágazat számára 2019 novemberében megjelent emellett egy uniós rendelet is a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről. Ez a 2019/2088 EU-rendelet (Sustainable Finance Disclosure Regulation, a továbbiakban: SFDR), amelynek szabályozási köréről a későbbiekben részletebben is szólnunk.

f 2020-ban az EU taxonómiarendeletével uniós szinten szabályozta, hogy mely gazdasági tevékenységek számítanak környezetileg fenntarthatónak. Ezzel létrejött a belső piacon egy egységes fogalom- és kritériumrendszer, amelynek fő célja, hogy a környezeti szempontból fenntartható projektekbe áramoljanak a pénzügyi források.

g 2021. április 21-én a Bizottság elfogadta a vállalati fenntarthatósági jelentéstételi irányelvre (Corporate Sustainability Reporting Directive, a továbbiakban: CSRD) vonatkozó javaslatot, amely módosítaná az NFRD jelenlegi jelentéstételi követelményeit. A javaslat részletesebb jelentési kötelezettséget vezet be, valamint kötelező, szabványosított jelentéstételi kötelezettséget irányoz elő. Ehhez uniós fenntarthatósági jelentési szabványokat dolgoznak ki, várhatóan 2022 őszéig. Ezzel összefüggésben már megjelent az első jelentés, amely ötvennégy vizsgálandó pontot határoz meg a fenntarthatóságijelentés-standardok kidolgozásával összefüggésben.⁷

A NEM PÉNZÜGYI JELENTÉSEK KÖZZÉTÉTELÉNEK GYAKORLATA

Az NFRD 2014-ben előírta – ld. a 19. a) cikket –, hogy az olyan közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek minősülő nagyvállalkozásoknak, amelyek a mérlegforduló napján túllépik az adott üzleti évben foglalkoztatottak átlagos létszámára vonatkozóan 500 főt előíró kritériumot, a vezetés beszámolójába, összevont beszámolójába bele kell foglalniuk

– a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben – legalább a környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdések, az emberi jogok tiszteletben tartása, a korrupció elleni küzdelem és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozóan az alábbiakat:

- a vállalkozás üzleti modelljének rövid leírása;
- a vállalkozás által az e kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírása, utalva az alkalmazott átvilágítási eljárásokra;
- e politikák eredményei;
- a vállalkozás műveleteivel, többek között – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – üzleti kapcsolataival, termékeivel vagy szolgáltatásaival összefüggésben az e kérdésekkel kapcsolatos legfőbb kockázatok, amelyek valószínűleg hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, és e kockázatok kezelése a vállalkozás által;
- az olyan kulcsfontosságú, nem pénzügyi jellegű teljesítménymutatók, amelyek lényegesek az adott üzleti tevékenység szempontjából.

A jelentések elkészítésére vonatkozóan a tagállamok biztosíthatják a nemzeti, az uniós vagy a nemzetközi keretek, szabványok alkalmazását is. A közzétételi kötelezettség teljesítéséért az irányelv megkövetelte a vállalkozásoktól az ügyviteli, ügyvezető és felügyelő testületeik tagjai számára a kollektív felelősség előírását (33. cikk 1. bekezdés).

Az NFRD tagállami implementációját a GRI által közzétett, valamint a CSREurope⁸ jelentése, illetve az Accountancy Europe 2017-es jelentése⁹ szerint az NFRD implementációját a tagállamok meglehetősen heterogén módon valósították meg:

A fentiek alapján megállapítható, hogy a tagállami szabályok legfőképpen a jelentéstételre kötelezett társaságok, a közzététel formája, illetve a nem megfelelés szankcionálása kapcsán térnek el egymástól.

AZ IMPLEMENTÁCIÓ ÖSSZEFOGLALÓ ADATAI (EU–27, SZÁZALÉK)

	A nagyvállalat fogalma	A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó szervezetek fogalma	A jelentés témakörei és tartalma	A jelentéstételi keretrendszer szabályai	A közzététel formája	A könyvvizsgáló bevonására vonatkozó szabályok	A nem megfeleléség szankciója
Az irányelvel azonos módon történt az implementáció	67	22	70	78	26	67	0
Az irányelv szövegéhez képest kiigazítva került sor az átültetésre	33	78	30	22	74	33	89
Nem került implementálásra	0	0	0	0	0	0	11

Forrás: Saját szerkesztés a hivatkozott jelentések alapján

Hasonló megállapításra jutott az EFRAG A6. függeléke is, amely a jelenlegi nem pénzügyi jelentéstételi kötelezettséggel foglalkozik (a továbbiakban e fejezetben: Értékelő Jelentés).

A továbbiakban megvizsgáljuk az 1. táblázatban jelzett főbb kritériumokra vonatkozó tagállami gyakorlatokat.

1 AZ IRÁNYELV HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSI KERETEI

A tagállamok az említett irányelvet egy teljesen új jogszabályban (Hollandia, Írország és Svédország kivételével törvényben) ültették át a nemzeti jogba. A legtöbb tagállam a nem pénzügyi jelentéstételre vonatkozó rendelkezéseket egyrészt a számviteli vagy egyéb, a pénzügyi beszámolásra vonatkozó törvényébe integrálta – ahogyan Magyarország is –, másrészt a tagállamok kisebbik része a társasági kódexbe (Belgium, Ciprus, Málta, Szlovénia).¹⁰

Az Értékelő Jelentés szerint az uniós tagállamok jogában a nem pénzügyi jelentéstételre kötelezett nagyvállalatok esetében a foglalkoztatotti létszám esetében minden tagállam az ötszáz fős küszöbértéket határozza meg, azonban a mérlegfőösszeg és az éves nettó árbevétel tekintetében tapasztalhatók eltérések.

A magyar számvitelről szóló törvény 95/C. §-a szerint nem pénzügyi kimutatást köteles közzétenni az a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülő vállalkozás, amelynél az üzleti évet megelőző két – egymást követő – üzleti évben a mérleg fordulónapján a következő három mutatóérték közül bármelyik kető meghaladta az alábbi határértéket:

- a mérlegfőösszeg a 6 000 millió forintot,
- az éves nettó árbevétel a 12 000 millió forintot,
- az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma a 250 főt, és

- az adott üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma meghaladja az 500 főt.

2 A JELENTÉS TÉMAKÖREI ÉS TARTALMA

A The Alliance for Corporate Transparency 2019-es, ezer vállalatot vizsgáló elemzése¹¹ szerint a jelentések nagymértékben eltérnek abban a tekintetben is, hogy az irányelvben meghatározott főbb témakörök kapcsán milyen altémákat és milyen részletességgel dolgoznak fel a jelentést tevő vállalatok, ez az 1. ábráról részletesen leolvasható.

A The Alliance for Corporate Transparency elemzése azt is kiemeli, hogy az összes vállalat 36,2 százaléka számol be az éghajlattal kapcsolatos célkitűzésekről, és csak 36,4 százalékuk határoz meg konkrét célokat is. Az említett elemzés 2019-ben a pénzügyi szektor vállalatait emelte ki, mint az éghajlattal kapcsolatos célokat a jelentéseikben legkevésbé megjelölő ágazatot, mivel a vizsgált pénzügyi vállalatok mindössze 20,5 százaléka határozott meg kifejezetten az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó célokat.

A kutatás azt is megállapította, hogy a vállalatok többsége nem rendelkezik konkrét kockázatcsökkentési stratégiával (68 százalékkal), és csak 23 százalékuk foglalkozik konkrét éghajlati kockázatokkal. Az üvegházhatású gázok (a továbbiakban: ÜHG) kibocsátására nézve a vállalatok több mint kétharmada ad konkrét kulcsfontosságú teljesítménymutatókat, azonban a kutatás szerint ez az érték a felére esik vissza, ha az energiaszolgáltatásból származó kibocsátások kerülnek fókuszba, és valamivel több mint egyharmadára, ha a vállalat értékláncára nézve vizsgáljuk az ÜHG-kibocsátást.

3 A JELENTÉSTÉTELI KERETRENDSZER SZABÁLYAI

Az Értékelő Jelentés szerint a tagállamok vállalatai háromnál több beszámolóra vonatkozó keretrendszert, szabványt vagy útmutatót alkalmaznak, amikor a jelentéseiket készítik. Ezek közül

a legjellemzőbb a GRI-szabványok (53 százalék), a nemzeti szabályok és szabványok (54 százalék), az SDGs (39 százalék), valamint a TCFD (38 százalék) alkalmazása.

A GRI és a Stellenbosch Egyetem 2020 júliusában megjelent kutatási jelentése¹² vizsgálta a nem pénzügyi jelentések vonatkozásában világszerte előforduló előírásokat (lásd a 2. ábrát). Ebből a felmérésből kiderül, hogy az EU a maga uniós keretszabályaival is szerepel már az első tíz legtöbb előírást megfogalmazók között – vagyis itt még nem az egyes uniós tagállami szabályozókat, hanem csak az egész Unióra irányadó szabályokat vizsgáljuk –, de vannak olyan országok, amelyek meghaladják az előírások szintjén az uniós adatokat.

Az önkéntes és a kötelező jelentéstételi kötelezettséget megfogalmazó szabályozók vonatkozásában a kutatás kiemeli, hogy Európában az utóbbi időben a kötelező jelentéstételi kötelezettséget megfogalmazó szabályok száma növekedett.

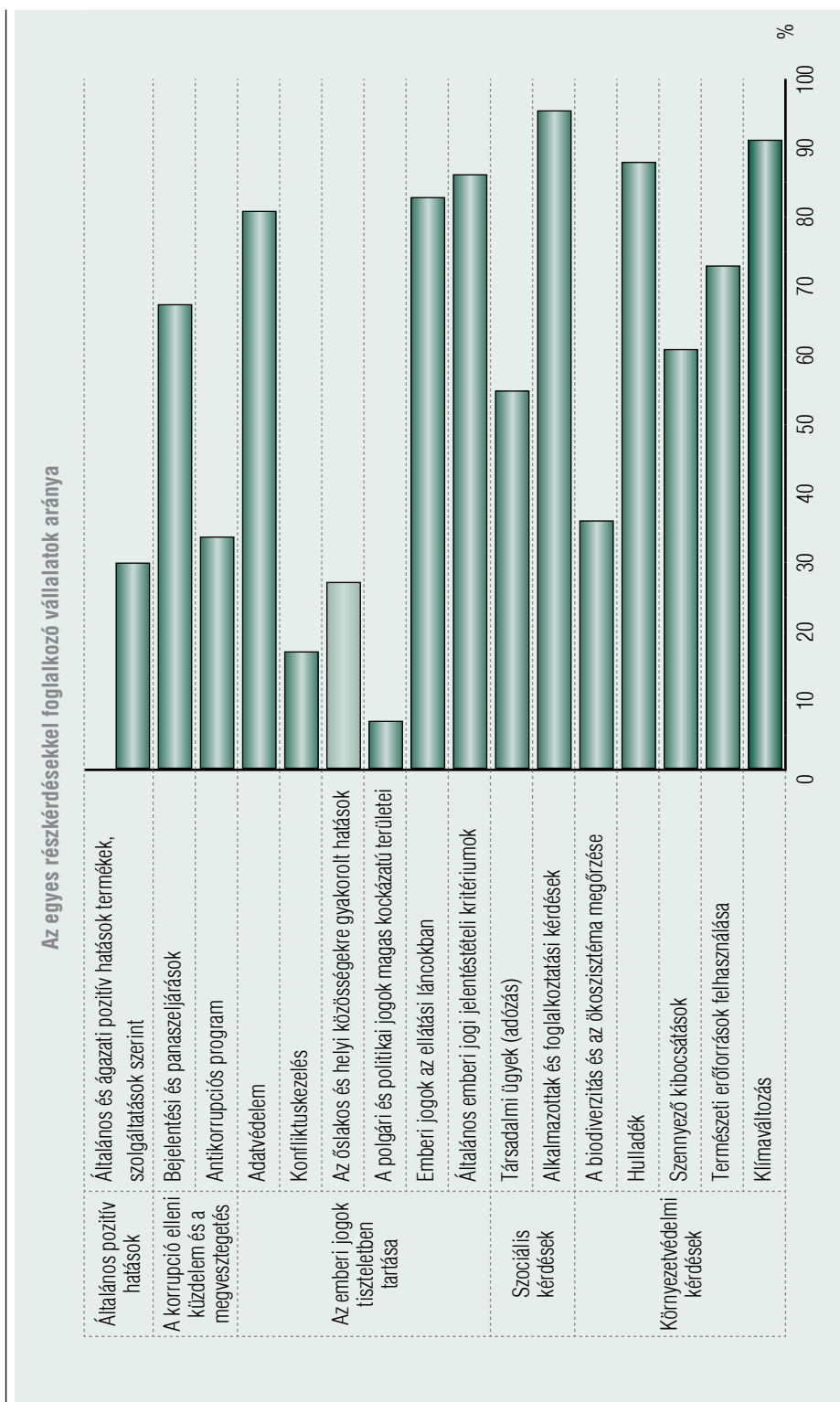
4 A KÖZZÉTÉTEL FORMÁJA

Ahogy láttuk az irányelv szabályozási autonómiát adott a tagállamoknak a nem pénzügyi jelentések helyére és mikéntjére vonatkozóan is. Ennek következtében meglehetősen eltérő megoldások alakultak ki Európában. Ezekről számos tanulmány, felmérés, elemzés készült az elmúlt években, ezek eredményeit a 2. táblázatban mutatjuk be:

A magyar számviteli törvényünk 95. § (5) bekezdése szerint az üzleti jelentésben külön be kell mutatni a környezetvédelemnek a vállalkozó pénzügyi helyzetét meghatározó, befolyásoló szerepét, a vállalkozó környezetvédelemmel kapcsolatos felelősségét, a környezetvédelem területén történt és várható fejlesztéseket, az ezzel összefüggő támogatásokat, a környezetvédelem eszközei tekintetében a vállalkozó által alkalmazott politikát, valamint a környezetvédelmi intézkedéseket és azok végrehajtásának alakulását.

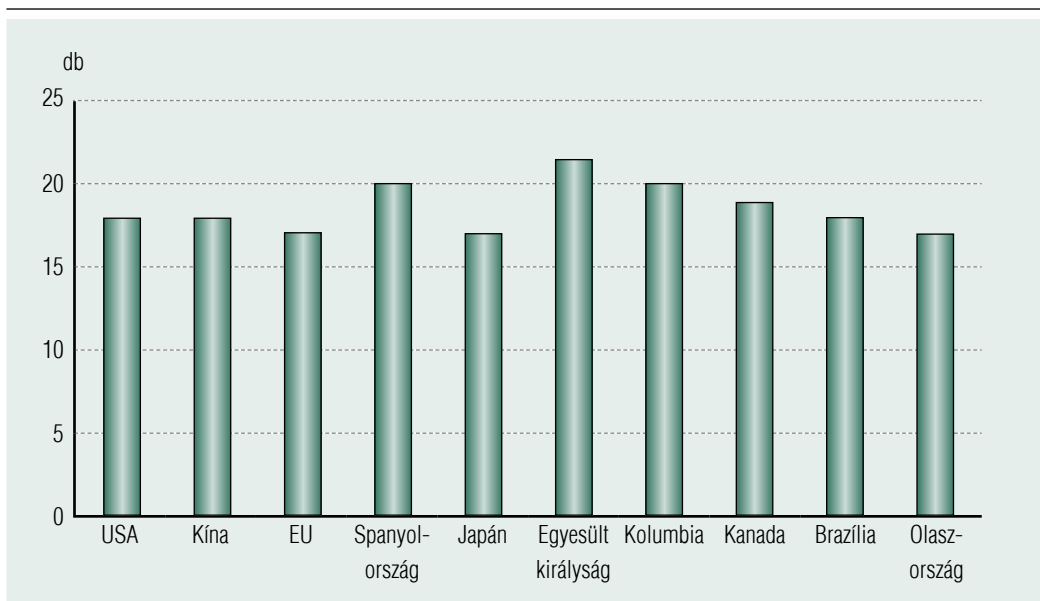
1. ábra

A JELENTÉSEKBE BEMUTATOTT FŐBB TÉMAKÖRÖK

Forrás: saját szerkesztés a The Alliance for Corporate Transparency és az Értékelő Jelentés alapján

A LEGTÖBB JELENTÉSTÉTELI KÖTELEZETTSÉGET ELŐÍRÓ ENTITÁSOK

Forrás: saját szerkesztés a Carrots & Sticks* alapján

* <https://www.carrotsandsticks.net/media/zirzbav/carrots-and-sticks-2020-june2020.pdf> (Letöltve: 2022. március 15.)

5 A KÖNYVVIZSGÁLÓ BEVONÁSÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK

A nemzeti szabályok jelentős mértékben eltérnek a könyvvizsgálói bevonással összefüggő előírásokra vonatkozóan. Az Accountancy Europe 2020 februárjában közzétett „Towards reliable non-financial information across Europe”¹³ szerint az érintett országok 46 százaléka az irányelvi minimum szabályait írta elő a nemzeti jogban a nem pénzügyi információk közzétételének ellenőrzése céljából, míg 42 százalékuk annak a pénzügyi beszámolóval való koherenciáját is ellenőrizni rendeli. A tagállamok 54 százaléka önkéntes alapon írta elő a nem pénzügyi kimutatások könyvvizsgálói ellenőrzését, és csak 11 százalékuk írta elő kötelező jelleggel azt.

A magyar számviteli törvény 156. § (5) bekezdés *n)* pontja akként rendelkezik, hogy a független könyvvizsgálói jelentésnek kell tartalmaznia a könyvvizsgáló nyilatkozatát arról,

hogyan az üzleti jelentés magába foglalja-e a nem pénzügyi kimutatást.

6 A NEM MEGFELELŐSÉG SZANKCIÓJA

Az Értékelő Jelentés alapján a tagállamok legnagyobb része (90 százalék) speciális szankciókat ír elő a jelentéstételi kötelezettség elmulasztása esetére.

A hazai számviteli törvény a nem pénzügyi információk közzétételének elmulasztása esetére nem határoz meg külön szankciókat, hanem a jogkövetkezmény cím alatt szól a törvényben előírt számviteli szabályok megsértéséért való felelősség szabályairól.

7 A KPI-K MEGJELENÉSE A JELENTÉSEKBEN

The Alliance for Corporate Transparency 2019-es, ezer vállalatot vizsgáló elemzése¹⁴ szerint egyes vállalatok csak látszólag foglalkoznak az említett témakörökkel, és csak igen alacsony azoknak az aránya, akik releváns információ-

A LEGFONTOSABB TANULMÁNYOK JELENTÉSEKKEL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSAI

A nem pénzügyi információk közzétételének a helye	ESMA jelentés ^[1] (2019)	A The Alliance for Corporate Transparency elemzése ^[2] (2019)	CDSB jelentés ^[3] (2020)	WBCSD jelentés ^[4] (2020)	Carrots&Sticks tanulmány ^[5] (2020)
A vizsgált jelentéstevők száma	145 európai kibocsátó	1000 európai vállalat	50 európai tőzsdén jegyzett társaság	Tagvállalatok világszerte	600 jelentés vizsgálata
Közvetlenül a vezetői jelentésben	67 százalék	Anyavállalati prezentációban: 0,7 százalék	Mainstream report 84 százalék	Az áttekintett jelentések 41 százaléka egyesíti a pénzügyi és nem pénzügyi információkat.	
Éves beszámolóban	14 százalék	60 százalék	–	–	27 százalék
Önálló fenntarthatósági (ESG) jelentésben vagy kimutatásban	18 százalék	37,8 százalék	10 százalék (ESG report) 4 százalék (nem pénzügyi kimutatás)	18 százalék	13 százalék (ESG jelentés) 6,8 százalék (nem pénzügyi kimutatás)

Megjegyzés:

^[1] https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-63-846_2019_activity_report.pdf (Letöltve: 2022. március 20.)

^[2] <https://www.eciaa.eu/2020/05/alliance-for-corporate-transparency-2019-research-report/> (Letöltve: 2022. március 12.)

^[3] <https://www.cdsb.net/falling-short> (Letöltve: 2022. március 20.)

^[4] https://docs.wbcsd.org/2020/10/WBCSD_Reporting_Matters_2020.pdf (Letöltve: 2022. március 20.)

^[5] <https://www.carrotsandsticks.net/media/zirzbav/carrots-and-sticks-2020-june2020.pdf> (Letöltve: 2022. március 15.)

Forrás: saját szerkesztés az Értékelő jelentés és a táblázatban jelzett jelentések alapján

kat tesznek közzé az ESG-témakörökben (3–5 százalék).

A kutatás szerint sok vállalat támogatja ugyan a párizsi megállapodást vagy a fenntartható fejlődési célokat, ugyanakkor nem határoznak meg konkrétumokat azokkal összefüggésben. Mindemellett a vállalatok többsége csak a közvetlen működésre összpontosít, és nem az ellátási és alvállalkozói láncokra.

Szintén nagyon fontos tanulsága a tanulmánynak, hogy a vállalatoknak mindössze 22 százaléka ad meg KPI-kat, 68 százalékuk a jelentésekben szétszórtan, kevéssé értelmezhető módon utal ezekre a teljesítménymutatókra.

Az ún. integrált jelentések kérdésével foglalkozott az International Integrated

Reporting Council (a továbbiakban: IIRC), illetve az Association of Chartered Certified Accountants (a továbbiakban: ACCA). 2019-es jelentésükben hasonló megállapításra jutottak: a szabványok és az egyéb önkéntes, illetve kötelező szabályozók számának növekedésével párhuzamosan a vállalatok által érvényesítendő elvek száma is emelkedett, azonban a tényleges megvalósulás és a megfelelés minősége nem.¹⁵ Hasonló eredményekre jutott a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) 2019-ben a hazai bankok üzleti tervezési tevékenységének elemzése során, ebben megállapította, hogy a válaszadó bankok mindössze 13 százaléka jelölt meg valamilyen klímakockázatot (Gyura, 2020).

A KUTATÁS ÖSSZEFOGLALÁSA: A JELENLEGI JELENTÉSTÉTEL, LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁI, MEGOLDÁSI JAVASLATAINK

Kutatásaink során arra a megállapításra jutotunk, hogy:

▶ A szabályozási keretrendszerek nemzetközi szinten – ideértve az unióst is – eltérő szempontok szerint határozzák meg a vállalati ESG-közzétételek releváns struktúráját és adattartalmát. Ebből következik, hogy az egyes közzétételi szabályokat, szabványokat alkalmazó vállalatok egészen eltérő felépítésű jelentéseket tesznek közzé.

▶ Az eltérő struktúra eltérő ESG-indikátorok részletes kimunkálását várja a vállalatoktól.

▶ A több párhuzamos soft, illetve kötelező érvényű szabályozás egyidejű érvényesülése csökkenti az átláthatóságot.

▶ Az eltérő adattartalom egyúttal azt is eredményezi, hogy az egyes jelentések relevánsnak jelölt adatcsoportjai nem összehasonlíthatók.

▶ A jelentések kimunkálása egyes vállalatoktól komoly szakmai és anyagi ráfordítást követel. Mindemellett az uniós piacon érvényesülő szigorú és részletekbe menő szabályozásnak való megfelelés erőforrás-átcsoportosításokat is igényel. A Könyvvizsgálók Nemzetközi Szövetsége (a továbbiakban: IFAC) és az OECD Business at the Business (a továbbiakban: BIAC) becslése (a továbbiakban: IFAC-Study) szerint a jelenlegi jelentéstételi szabályozások és szabványok okozta széttagoltság csak a pénzügyi szolgáltatási szektornak évente 780 milliárd dollárjába kerül.¹⁶ Ez az Unió piacán kívüli szervezetekkel szemben még akár versenyhátrányt is okozhat.

▶ A jelentések elkészítéséhez felhasznált adatok szintén jelentős eltéréseket mutatnak: a pénzügyi intézmények számára meghatározandó jelentési standardokhoz elengedhetetlenek a minőségi információkon túl a meny-

nyiségi összehasonlítható adatok is. Jelenleg ugyanakkor nem áll rendelkezésre a statisztikai és a valós adatok előállítására, feldolgozására és a KPI-k előállítására vonatkozó részletes útmutatás. Éppen ezért a különböző szervezetek adatgyűjtési és feldolgozási módszertana is eltérő, ebből következően gyakran az adatgyűjtés is nehézkes, költséges és kevésbé hatékony.

▶ A fragmentáltságot az is fokozza, hogy a szabályozók gyakran nem terjednek ki a teljes értéklánc-fenntarthatósági értékelésre.

▶ Végezetül nem szabad megfeledkeznünk az uniós implementáció nehézségeiről sem, hiszen ahogyan az Állami Számvevőszék is kifejtette: az EU Bírósága által indított kötelezettségességi eljárások csaknem fele a tagállamok jogszabály-implementálása miatt indított eljárás volt.¹⁷

Az ESG-teljesítmény tényleges mérését és összehasonlíthatóságát akadályozó tényezők között az alábbiakat emelhetjük ki:

▶ Az ESG-szempontokat jobbra nevesítik a vállalatok, de az üzleti döntéseikben nagyon alacsony arányban veszik figyelembe ezeket a tényezőket.

▶ A különféle ágazatok vállalati fenntarthatósági kihívásai számos ponton eltéréseket mutatnak.

▶ Eltérő terminológiát alkalmaznak a különböző szegmensek vállalatai, befektetői, fogyasztói.

▶ A vállalatok számos adatforrásból merítenek (pl. vállalati adatbázisok, social media, általános médiumok), ezek összehasonlíthatósága, feldolgozása, a kapcsolódó KPI-k is eltéréseket mutatnak, és az adatokat ritkán auditálja külső ellenőr.

▶ Az NFRD által bemutatni rendelt üzleti modellek szintén igen heterogén képet mutatnak, ahogyan az egyes vállalkozások szektorspecifikus ügyfélköre, az általuk ellátott tevékenységek spektruma és az ügyfélelérés csatornáit is. Ebből következően az egyik legnehezebb feladat az egyes ágazatok vállalati te-

vékenységeinek egységes meghatározási rendszer alá rendelése.

▶ Az uniós szabályozók elsősorban az éghajlati témákra helyezik a hangsúlyt a social és a governance kérdésekhez képest is. Sok vállalat – így például a pénzügyi intézmények egy része – lehetőségként tekint az ESG-szabályozókra, hiszen ez új piacok és új ügyfelek megszerzésének lehetőségét is magában rejt, (Matolcsy, 2020, 7.). Ugyanakkor sokan nagyon kockázatos szegmensnek tekintik, hiszen például az éghajlatváltozás kockázatai nehezen mérhetők, bizonytalan időtávon alakulnak ki, számos politikai és gazdasági forgatókönyvtől és megannyi bizonytalansági faktortól függenek.

▶ A kockázatok és a KPI-k meghatározása az egész folyamat kardinális kérdése: jelenleg ugyanis eltérő metodikával történik a kockázatok feltérképezése, (Fekete, 2022) azonosítása és kezelése. A KPI-k azonos értelmezése és értékelése megkívánná az egyes KPI-k számítási módszertanának részletes bemutatását. A kockázatok közül a szabályozók főként az éghajlati kockázatokra fókuszálnak, így a social és governance kockázati mutatók listája egyelőre még kiforratlan.

▶ Kutatásaink arra is rámutattak, hogy a tanulmányunkban bemutatott elemzések is elsődlegesen a jelentéstételi kötelezettségekre fókuszálnak, ahogyan a tagállami előírások is. Éppen ezért a nyomon követés eszközzrendszere egyelőre meglehetősen korlátozott (Domokos, 2019b).

▶ Jelenleg a pénzügyi és a nem pénzügyi beszámolás időben kevésbé különül el egymástól, így az egyes fenntarthatósági beavatkozások közvetett hatása is csak kis pontossággal becsülhető meg.

▶ Az adatok minősége szintén változatos képet mutathat, hiszen akár tagállamonként is el-

térő lehet például a könyvvizsgálói mechanizmusok mélységének szabályozása.

A fentiek alapján úgy véljük, hogy

▶ Elengedhetetlen egy kötelező érvényű, egységes szabályrendszer kimunkálása az Unió szintjén az átláthatóság és összemérhetőség biztosítása érdekében.

▶ Szintén szükséges ágazatonként meghatározni azt az objektív keretrendszert és KPI-kat, amelyek lehetővé teszik az egyes vállalati tevékenységek ESG-hatásának mérését és értékelését.

▶ Számos olyan ESG-alkalmazás, szolgáltatás felbukkant az elmúlt néhány hónapban a piacon, amely a blockchain vagy a mesterséges intelligencia előnyeire támaszkodva automatizált rendszerként teszi lehetővé az adatok szintézisét, újrafeldolgozását és a különböző jelentéstételi kötelezettségeknél megfelelő átalakítását. Bizonyára sokat segítene a tagállami vállalatoknak egy egységes, könnyen kitölthető, azonos elvek (mutatók) alapján kiértékelő, uniós szintű elektronikus rendszer létrehozása.

Ebben az egységesítési munkában kétségtelenül lényeges előrelépés lesz a tavaly áprilisban közzétett Corporate Sustainability Reporting Directive, vagyis a CSRD, amely minden nagyvállalatra és minden szabályozott piacon jegyzett társaságra kiterjeszti a kötelezően auditálandó adatok közzétételére vonatkozó hatályát. A CSRD részletesebb jelentési kötelezettséget vezet be, valamint jelentéstételi kötelezettséget ír elő a kötelező EU-s fenntarthatósági jelentési szabványok szerint. Emellett megköveteli a vállalatoktól, hogy digitálisan címkézzék a jelentett információkat, így azok bekerülnek a tőkepiaci uniós cselekvési tervében előírányzott egységes európai hozzáférési pontba.

Mivel azonban a CSRD egy irányelv, célszerű lesz nyomon követnünk a tagállami implementáció alakulását. ■

JEGYZETEK

- ¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021PC0189>
(Letöltve: 2022. 04. 22.)
- ² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32014L0095>
(Letöltve: 2022. 04. 22.)
- ³ <https://www2.deloitte.com/lu/en/pages/investment-management/articles/csr-d-cornerstone-eu-sustainable-finance-quality-investor-esg-data.html>
(Letöltve: 2022. 04. 22.)
- ⁴ <https://www.ga-institute.com/press-releases/article/flash-report-86-of-sp-500-indexR-companies-publish-sustainability-responsibility-reports-in-20.html>
(Letöltve: 2022. április 2.)
- ⁵ <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2392/>
(Letöltve: 2022. április 2.)
- ⁶ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1ef8fe0e-98e1-11eb-b85c-01aa75ed71a1/language-en>
(Letöltve: 2022.03.15.)
- ⁷ https://ec.europa.eu/info/files/210305-report-efrag-sustainability-reporting-standard-setting_en
(Letöltve: 2022.03.15.)
- ⁸ <https://www.csreurope.org/corporate-members>
(Letöltve: 2022. március 3.)
- ⁹ <https://www.accountancyeurope.eu/>
(Letöltve: 2022. március 3.)
- ¹⁰ <https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/NFR-Publication-3-May-revision.pdf>
(Letöltve: 2022. március 3.)
- ¹¹ <https://www.eciia.eu/2020/05/alliance-for-corporate-transparency-2019-research-report/>
(Letöltve: 2022. március 12.)
- ¹² <https://www.carrotsandsticks.net/media/zirzbav/carrots-and-sticks-2020-june2020.pdf>
(Letöltve: 2022. március 15.)
- ¹³ https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Accountancy-Europe-NFI-assurance-practice_factsheet.pdf
(Letöltve: 2022. március 16.)
- ¹⁴ <https://www.eciia.eu/2020/05/alliance-for-corporate-transparency-2019-research-report/>
(Letöltve: 2022. március 12.)
- ¹⁵ <https://www.accaglobal.com/ie/en/professional-insights/global-profession/Integrated-reporting-4.html>
(Letöltve: 2022. március 15.)
- ¹⁶ www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/discussion/fragmented-financial-regulation-780-billion
(Letöltve: 2022. március 15.)
- ¹⁷ <https://www.penzugyiszemle.hu/hu/fokuszban/asz-elemzes-az-unios-hataskorokrol-es-azok-kozpenzugyi-kockazatairol>
(Letöltve: 2022. április 2.)

IRODALOM

- A. AZADEGAN, S. GOLARA, A. KACH, N. MOUSAVI (2018). Corporate environmental investments: A cross-national study on managerial decision making, *International Journal of Production Economics*, 199, pp. 47–64
- A. BOVÉ, D. D'HERDE, S. SWARTZ (2017). *Sustainability's deepening imprint*, McKinsey sustainability. December, 1–12, McKinsey & Company. In: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/sustainabilitys-deepening-imprint>
- AGGARWAL, R., DOW, S. (2013). *Corporate governance and business strategies for climate change and environmental mitigation*. In: *Entrepreneurship, Finance, Governance and Ethics*. Springer: Dordrecht. pp. 315–340
- ARAYSSI, M., JIZI, M. I. (2018). Does corporate governance spillover firm performance? A study of valuation of MENA companies. *Social Responsibility Journal*
- B. AGERON, A. GUNASEKARAN, A. SPALANZANI (2012). Sustainable supply management: An empirical study, *International Journal of Production Economics*, 140 (1), pp. 168–182
- B. R. CHABOWSKI, J. A. MENA, T. L. GONZALEZ-PADRON (2011). The structure of sustainability research in marketing, 1958–2008: A basis for future research opportunities, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 39 (1), pp. 55–70
- BERLINGER, E., KERESZTÚRI, J. L., TAMÁS-NÉ VÖNEKI, Zs. (2018). *A cross-country analysis of operational risk: The effect of the freedom of press*. In PRMIA Hungary Chapter Éves Konferenciája, pp. 8
- CAI, Y., PAN, C. H., STATMAN, M. (2016). Why do countries matter so much in corporate social performance? *Journal of Corporate Finance*, 41, pp. 591–609
- DEL BOSCO, B., MISANI, N. (2016). The effect of cross-listing on the environmental, social, and governance performance of firms. *Journal of World Business*, 51(6), pp. 977–990
- DEMERS, E., HENDRIKSE, J., JOOS, P., LEV, B. (2021). ESG did not immunize stocks during the COVID-19 crisis, but investments in intangible assets did. *Journal of Business Finance & Accounting*, 48 (3–4), pp. 433–462, <https://doi.org/10.1111/jbfa.12523>
- DOMOKOS L. (2019a): *Vállalatirányítás a közérdek szolgálatában*. In: Parragh, Bianka (szerk.) *Ösztönző állam – hatékonyabb vállalatok*. Budapest, Magyarország: Akadémiai Kiadó. 105
- DOMOKOS L. (2019b). *Ellenőrzés – a fenntartható jó kormányzás eszköze*. Akadémiai Kiadó
- DUDÁS F., NAFFA H. (2021). Az ESG mutatók vállalati válságállóságra gyakorolt hatása a koronavírus járvány alatt. *Gazdaság és Pénzügy*, 8(4) 386–405. oldal, <https://doi.org/10.33926/GP.2021.4.2>
- ECCLES, ROBERT G., IOANNOU, I., SERAFEIM, G. (2014). The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance, *Management Science*, 60(14), <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984>
- FEKETE I. (2022). A döntéshozatal támogatása a kockázatmenedzsment eszközeivel. *Pénzügyi Szemle*, 67(1. különszám), 27–46. oldal, https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_k_1_2
- GYURA G. (2020). ESG és bankszabályozás: haladni kell a korrallal. *Gazdaság és Pénzügy*, 7(4) 388

- HALBRITTER, G., DORFLEITNER, G. (2015). The wages of social responsibility – Where are they? A critical review of ESG investing. *Review of Financial Economics*, 26, pp. 25–35
- LIANG, H., RENNEBOOG, L. (2017). On the foundations of corporate social responsibility. *The Journal of Finance*, 72(2), pp. 853–910
- LYS, T., NAUGHTON, J. P., WANG, C. (2015). Signaling through corporate accountability reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 60, pp. 56–72, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165410115000191>
- M. ZHUANG, W. ZHU, L. HUANG, W. T. PAN (2021). *Research of Influence Mechanism of Corporate Social Responsibility for Smart Cities on Consumers' Purchasing Intention*, Library Hi Tech, In: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/LHT-11-2020-0290/full/html>
- MATOLCSY GY. (2020). A versenyképesség mint a fenntarthatóság meghatározó feltétele. *Pénzügyi Szemle*, 65(2. különszám) 7–24. oldal, https://doi.org/10.35551/PSZ_2020_k_2_1
- P. BANSAL (2005). Evolving sustainably: A longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal*, 26 (3), pp. 197–218
- PRIMECZ, H., HAVRAN, D., LAKATOS, Z. (2019). How Does Female Presence on the Management and Supervisory Boards Impact the Performance in CEE? *Academy of Management Annual Meeting Proceedings*, (1), 1–1, <https://doi.org/10.5465/ambpp.2019.10602abstract>
- S. HOEJMOSE, S. BRAMMER, A. MILLINGTON (2012). “Green” supply chain management. The role of trust and top management in B2B and B2C markets. *Industrial Marketing Management*, 41 (4), pp. 609–620
- SARKIS, J. (2001). Manufacturing’s role in corporate environmental sustainability. *International Journal of Operations and Production Management*, 21, pp. 666–686
- SAVITZ, A.W., WEBER, K. (2006). *The triple bottom line: How today’s best-run companies are achieving economic, social and environmental success – and how you can too*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
- SIEW, R. Y., BALATBAT, M. C., CARMICHAEL, D. G. (2016). The impact of ESG disclosures and institutional ownership on market information asymmetry. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 23(4), pp. 432–448
- SZENNAY, Á., SZIGETI, C. (2019). A fenntartható fejlődési célok és a GRI szerinti jelentéstétel kapcsolatának elemzése. *Vezetéstudomány – Budapest Management Review*, 50 (4). 33–43. oldal, <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2019.04.04>
- DE TOLEDO, R. F., MIRANDA JUNIOR, H. L., FARIAS FILHO, J. R., COSTA, H. G. (2019). A scientometric review of global research on sustainability and project management dataset. In: *Data in Brief*, VL-25, <https://doi.org/10.1016/j.dib.2019.104312>